

Nyankomne barns opplevelse av trygghet og tilhørighet

En kvalitativ studie om tospråklige assistenters bidrag til opplevelse av trygghet og tilhørighet for nyankomne familier på en innføringsavdeling

Anna Slålien Thoen

[kandidatnummer: 9007]

Bacheloroppgave – Profesjonalitet i kulturelt mangfold

[BMBAC3900]

Trondheim, Mai 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
INNLEDNING	3
BAKGRUNN	4
NYANKOMNE FAMILIER.....	4
MOTTAKSTILBUD	5
INNFØRINGSTILBUD.....	5
TOSPRÅKLIGE ASSISTENTER.....	6
TIDLIGERE FORSKNING	7
NYANKOMNE FAMILIER I BARNEHAGEN	7
TOSPRÅKLIGE ASSISTENTER.....	7
TEORETISK RAMMEVERK	8
TRYGGHET.....	9
TILHØRIGHET	10
METODOLOGISK RAMMEVERK	11
STED OG DELTAKERE.....	11
KONTAKT MED BARNEHAGE	12
METODE	12
<i>Intervju</i>	12
<i>Observasjon</i>	13
<i>Analyse</i>	14
ETISKE HENSYN UNDER FORSKNINGSPROSESSEN	14
PRESENTASJON AV FUNN	15
TRYGGHET.....	15
TILHØRIGHET	15
ANALYSE OG DRØFTING AV FUNN	16
TRYGGHET.....	16
<i>Innføringstilbudet</i>	17
<i>Foreldresamarbeid</i>	18
TILHØRIGHET	20
<i>Anerkjennelse av språk</i>	21
<i>Gjenkjennelse</i>	21
AVSLUTNING	24
LITTERATURLISTE	26
VEDLEGG	29
VEDLEGG 1: FORESPØRSEL OM DELTAGELSE I ET INTERVJU TIL BACHELOROPPGAVE.....	29
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE	29

Forord

Jeg vil gjerne takke mine to veiledere Therese og Kris for all hjelp jeg har fått på denne oppgaven. De har hjulpet meg til å se nye sider av denne saken og gjort så jeg har fordypet meg enda mer. Det har vært en lang og læringsrik periode som jeg vil ta med meg videre i mitt virke som barnehagelærer.

Innledning

I min siste praksisperiode var jeg så heldig å få plass på en innføringsavdeling for nyankomne flykninger. Dette var en veldig interessant periode hvor jeg flere ganger tok meg i å observere og være fasinert over samspillet mellom assistentene, barn og familien de delte språk og kultur med. Jeg så hvor avslappa foreldre og barna var, og jeg så hvor viktig de tospråklige assistentene var i hverdagen. De snakket sammen på morsmålene og man kunne se hvor nyttig dette var for barna og voksne. Jeg syntes det var spennende å se bruken av morsmålet for det er ikke mange plasser dette er vanlig. Betydningen morsmålet har for norsktilenelsen er noe jeg har fått god kunnskap om i løpet av disse tre årene på utdanningen. Ved bruk av morsmålet forstod foreldrene hva som skjedde i løpet av hverdagen og kunne spørre hvis det var noe de som var uklart. Jeg valgte å fokusere på tospråklige assistenters rolle på en avdeling for flyktningbarn. Jeg vil dra frem hva de mener er viktig for familier som kommer til et nytt land og på hvilken måte de kan være til hjelp slik at familiene kan integreres på en best mulig måte inn i det nye samfunnet. Dette gjør jeg ved å analysere og diskutere den hverdagslige erfaringen av barn og ansatte i en barnehage. Både observasjon av en tilvenning, og intervju av tospråklige ansatte, som er tilknyttet en avdeling, har jeg brukt. Jeg starter oppgaven med å skrive litt om hvem de nyankomne familiene er, hva er et mottakstilbud, hva et innføringstilbud er og litt om hva de tospråklige assistentene er. Videre skriver jeg om tidligere forskning av feltet. Oppgavens teoretiske rammeverk er inspirert av sosiokulturelt litteratur. I min analyse av data har jeg valgt å strukturere funnene mine etter begrepene trygghet og tilhørighet. Til sammen skaper disse begrepene et analytisk rammeverk som har gjort meg i stand til å belyse min problemstilling:

På hvilke måter kan tospråklige assistenter bidra til opplevelse av trygghet og tilhørighet for nyankomne familier på en innføringsavdeling?

I problemstillingen min tar jeg i bruk begrepet tospråklig assistent. Jeg bruker dette begrepet bevisst i denne oppgaven fordi det er assistenter jeg har intervjuet. I mye litteratur brukes

tospråklige assistenter som et begrep. Grunner til dette kan være fordi man ofte tenker at man ansetter assistenter som har et annet morsmål, men tenker man da at det tospråklige arbeidet bare burde tilhøre assistenter. Dette begrepet er noe man burde være bevisst, for det finnes tospråklige pedagoger, assistenter og barne- og ungdomsarbeidere i barnehagen. Man burde dermed bruke begrepet tospråklig ansatte eller tospråklig personalet, for å ikke lage dette skillet.

Bakgrunn

Barnehagen er det første trinnet i utdanningssystemet, og er en viktig arena for barnas videre utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2010, s. 89). Barnehagen skal være en arena som gir omsorg og oppfordrer til lek, hvor læring og danning er en stor del av hverdagen. Samfunnet har blitt mer mangfoldig, og barnehagen skal gjenspeile dette. De skal støtte opp bruken av morsmålet og samtidig arbeide slik at barna får mye norskspråklig innputt (Barne- og likestillingsdepartementet, 2013). I 2015 var det en stor flyktningkrise som bidro til at vi fikk flere flyktninger inn i landet. Flyktningsbefolkningen økte med 29 241 (Østby [SSB], 2015). Selv om det i de siste ti årene har vært en stadig økning av antall minoritetsbarn som har kommet inn i landet vårt, har det ikke vært en tilsvarende økning av tospråklig assistenter som arbeider i barnehagen (Sand, 2016, s.35). I prosjektet ”gratis korttidsplass” i bydel Gamle Oslo kom det frem at det tospråklige personalet var viktig for å gi både barn og foreldre tospråklig støtte, ved at de kunne bli og gjøre seg forstått gjennom bruk av morsmålet. Det kom også frem at foreldrene mente de tospråklige var en god trygghetsfaktor, og det flerspråklige var en synlig del av det daglige virke (Kunnskapsdepartementet, 2010, s. 107).

Nyankomne familier

Å flytte fra et land man har oppvokst i eller levd store deler av livet sitt i, for å så måtte flykte, preger deg som person. Når en familie ankommer Norge havner de på et asylmottak for å vente på søknaden om opphold. Hvor lenge de er boende varierer alt fra noen måneder til flere år. Det kommer an på hvor lenge behandlingstiden av søknaden tar (Lauritsen, 2012, s.167). Forskning viser at det å være boende på et mottak over lengre tid i en usikker situasjon kan skape konsekvenser for barnas sosiale utvikling. Det er ofte at foreldre og barn er traumatiserte etter flukten, og det å bo på et mottak kan gjøre at man både blir utagerende, eller reagerer ved å bli inneslutta (Justis- og politidepartementet, 2011, s. 237). Hvis de får opphold så starter integreringsprosessen. For de voksne handler det om å få bedre kjennskap til de hva normer og regler er i Norge, og for barna handler det om å få plass i barnehage eller

skole og starte en ny hverdag. ”Integrering er en prosess som omfatter både de som bor her fra før, og de som flytter til landet” (Barne- og likestillingsdepartementet, 2013). De som allerede bor i Norge må forholde seg til at landet blir mer mangfoldig og er i stadig endring (ibid.). Å bli integrert handler om at man blir medlem av majoritetssamfunnet uten at man mister sin kulturelle og etniske identitet. Man aksepterer de nye rettighetene og pliktene i samfunnet. Det å bevare stolthet over egen kultur og språk er viktig, samtidig som at familiene skal bli kjent med den norske kulturen og de norske familier (Larsen & Slåtten, 2015, s.96-97). En viktig del av integreringsarbeidet er at nyankomne foreldre får ta del i introduksjonsprogrammet som skal forberede de på et arbeids- og samfunnsliv i Norge (Lidén, 2017, s.219).

Mottakstilbud

De som bor på et mottak er i forskjellige ventesituasjoner. Det er noen som har fått godkjent søknaden sin og venter på å få et sted å bo, andre venter på å få svar på søknad og noen har fått avslag og venter på å bli sent ut. Det er dermed mange forskjellige skjebner og det er med andre ord en usikker situasjon for både barn og voksne (Lauritsen, 2012, s. 172). Barn som bor på mottak har i følge barnehageloven ikke rett på barnehageplass, men barn mellom 2-4 år skal få et tilrettelagt tilbud på minimum 3 timer fra mandag til fredag. Dette kan enten være et tilbud på mottaket, kalt barnebase, eller at foreldrene betaler for barnehageplass. De som er 4-6 år får barnehageplass som er støttet av statsbudsjettet, og de foreldrene som har barn under 2 år skal få et avlastningstilbud slik at de kan ta del i informasjonsprogram og norskopplæring (Justis- og politidepartementet, 2011, s.239). Det er flere forfattere som skriver at barn som bor på mottak burde få mulighet til å ha en barnehageplass i en ordinær barnehage fordi dette er med på å gi barna en pause i usikkerheten. I barnehagen får de oppleve struktur og klare rammer, og interagere med andre barn i lekens verden (Lauritsen, 2012, s.175). Lauritsen (2012, s.178) skriver at det å la barna gå i en ordinær barnehage er å foretrekke i forhold til et tilbud på mottaket. Dette fordi en ordinær barnehage kan føre til større språklig utvikling, sosial tilknytning og fremme en integrering for barna.

Innføringstilbud

Det som er den største forskjellen på et ordinært barnehagetilbud og en innføringsavdeling er kompetansen til personalet, og at det er færre barn per voksne. De som jobber på et innføringstilbud bør ha mer kunnskap knyttet opp mot flyktingers tilværelse og at man har kunnskap rundt traumer (Lauritsen, 2012, s.176). En innføringsavdeling er et gratistilbud for barn av nyankomne flyktinger og de har et spesielt fokus på å være raus og sensitiv i

samspeilet med foreldre og barn. De har tospråklig personalet som vil være en brobygger mellom ulike kulturer og støtter opp om barnas morsmål, og samtidig gi de en god inngangsbillett til andrespråket. Det som er viktig å ta i betraktning, og spesielt i forhold til akkulturasjonsperspektiv er at det er en stor overgang for alle barn å starte i barnehagen, og man tenke seg at overgangen er enda større for nyankomne flyktninger. De må lære seg et helt nytt språk, en ny kultur og en helt ny hverdag i et ukjent land. Hildegunn Fandrem beskriver akkulturasjonsperspektivet som et begrep for å beskrive de endringene en innvandrer må igjennom når han eller hun flytter fra en kultur til en annen (Kibsgaard, 2015, s.16). De lærer seg noe nytt og samtidig bevarer mye av det de allerede har kjennskap til. De barna som får plass skal ha en av foreldrene som deltar i introduksjonsprogrammet i kommunen (NAFO, 2018). Her får deltakerne undervisning i norsk, informasjon om det norske samfunnet og de blir forberedt på et arbeidsliv, eller det å ta utdanning i Norge (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016). En del av introduksjonsprogrammet i målbarnehagen er at foreldrene deltar på familielæring i barnehagen en gang i uka. Dette er et samlebegrep for læringssituasjoner der flere generasjoner kan lære av hverandre. En viktig del av arbeidet med familielæring er å få til et godt samspill med foreldre og barn i en ny situasjon (NAFO, 2018).

Tospråklige assistenter

Å være tospråklig eller flerspråklig handler om at man har et behov for, og kan ta i bruk to eller flere språk i løpet av hverdagen (Høigård, 2015, s. 195). De tospråklige har en viktig funksjon i det pedagogiske arbeidet, samt være deltakende i foreldresamarbeidet (Becher, 2009, s. 71). Hva slags rolle vil den tospråklige ha på en avdeling for flyktningbarn? Det som er felles for de tospråklige er at de har en følelsesmessig og kulturell forbindelse til andre land enn Norge. Dermed har de en flerspråklig kompetanse som er til god nytte i barnehager hvor det er minoritetsspråklige barn og voksne (Gjervan, 2006, s.13). De utgjør en viktig ressurs i barnehagen ved at de kan gjøre så alle barna i barnegruppen integreres i fellesskapet og blir forstått. De kan hjelpe barna med å uttrykke sine meninger og følelser, og å få hjelp til å komme inn i leken, som er vesentlig for å lære seg språk (Sand, 2016, s. 148). De kan hjelpe barna med den flerspråklige utviklingen. Både når det kommer til morsmålsutviklingen og den norskspråklige utviklingen (Gjervan, 2006, s. 14). Barna må få lov til å bruke morsmålet sitt for det er viktig for den aldersadekvate utvikling, ikke bare språklige, men også intellektuelt. Her kan de tospråklige assistentene være til stor nytte for å kunne utviklet disse områdene (Kunnskapsdepartementet, 2010, s. 107).

De har en stor forutsetning for å forstå minoritetsfamilienes utfordringer og det kan være lettere for de å tilrettelegge for integrering (Bakken, 2016, s. 55). De kan ha kunnskap og egne erfaringer om hvordan det er å være flyktning, og kan videreformidle hvordan dette er til resten av personelt. De kan ha en forståelse for de verdier, skikker og kunnskaper, barn og foreldre har med seg. De har med andre ord et *innsideperspektiv* på hvordan familiene kan ha det (Giæver, 2014, s. 182). Det er viktig å ha denne kompetansen for å kunne ivareta både foreldre og barn (Rammeplanen for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s. 14). Steder der de etniske norske kommer til kort, kan de tospråklige være til hjelpe ved å utvide kunnskapen og forståelse for de nyankomne (Gjervan, 2006, s.14).

Tidligere forskning

Nyankomne familier i barnehagen

Det er lite forskning på nyankomne familier i barnehagen. Der det finnes forskning er relatert til nyankomne barn i skolealder. Det som kan være viktig å tenke på når det kommer nyankomne flyktning familier til barnehagen er at det er en stor gruppe som kommer med ulik pedagogisk bakgrunn. Bli ikke tiden på mottaket brukt til å lære norsk og bli inkludert i noe sosialt, kan dette gjøre så barna går glipp av mye utvikling (Lauritsen, 2015, s. 114). Flyktning familier er en mangfoldig gruppe og det finnes ingen fasit på hvordan de vil og skal bli mottatt. Det som er viktig å tenke på er at de skal få et tilfredsstillende barnehagetilbud. Barnehagepersonalet er pliktig til å skape et godt og tillitsfullt foreldresamarbeid. Dette skal bygge på å skape et godt tilbud for utvikling og læring ut fra de individuelle forutsetninger (Tvetereid, Vestad, Sævik & Fandrem, 2017, s. 13). Hvis det er barn som bor på mottak som går i barnehagen, så har de en usikker fremtid i møte. Forskning viser at selv om barna må flytte på grunn av at de har fått et nytt sted å bo, eller blir flyttet fra mottaket, så er verdien av det de har tilegnet seg stor. De har startet språktilegnelsen sin, de har fått kunnskap om barnehagen som institusjon og etablert relasjoner som kan hjelpe de til å skaffe seg nye relasjoner på et nytt sted (Lauritsen, 2012, s.178).

Tospråklige assistenter

Det vi vet om tospråklige assistenter er at de har blitt færre og færre av de i barnehagen i forhold til bearbeiding av tilskuddsordningen. Tidligere var kravet om å ansette tospråklige assistenter en del av tilskuddsordningen, men nå har det blitt slik at kommunene og barnehageeierne selv kan velge hva pengemidlene skal brukes til i forhold til behovet. Det

kan være å heve den flerkulturelle kompetansen til personalet, kjøpe inn utstyr til å fremme den språklige kompetansen til barna eller ansette tospråklige assistenter som ikke er en del av den ordinære personalkabalen, men er innom flere ganger i uka (Sand, 2016, s.35). Det har blitt et større fokus på det å ta i bruk spesialpedagogisk støtte og bruke enspråklige nordmenn for å heve norskkompetansen til de flerspråklige barna. Tilskuddsordningen har gitt tydelige signaler over hvor viktig morsmålet er og bruken av tospråklige assistenter. Skoug skriver at endringene i tilskuddsordningen gjør at barnehagene velger å ikke bruke tospråklige assistenter og dermed virker det som at denne ordningen er på vei ut av barnehagene (Skoug, 2008, s. 134).

En annen ting som har blitt endret er norskkravet for assistenter. Hva har dette å si for de tospråklige som har lyst til å jobbe i barnehage? Vil vi gå glipp av mange flinke tospråklige, fordi de ikke har nok norskspråklig kompetanse? Kan fokuset bli for høyt på at de skal ha mye kompetanse i norsk. Gjør dette at vi glemmer hvor mye annen kunnskap de sitter med som kan hjelpe oss til å få en større forståelse for de minoritetsspråkliges opplevelser? (Utlendingsdirektoratet, 2016).

Teoretisk rammeverk

I min oppgave anvender jeg et sosiokulturelt perspektiv på trygghet og tilhørighet noe som innebærer at jeg forstår at mennesker tilegner seg kunnskap ved å delta i kulturelle aktiviteter i samspill med andre. Min fortolkning av trygghet og tilhørighet må derfor forstås i sammenheng med det sosiale livet og kulturen personen er en deltager i (Wittek, 2012, s.53). Utviklingen til barnet skjer i større grad i samspill med andre. Kommunikasjon, tenkning og oppfatning av verden blir påvirket av sosiokulturelle betingelser. Barnet er ikke bare den som blir påvirket, men er også en viktig brikke i å skape de sosiokulturelle betingelsene i samfunnet den er en del av, som her er barnehagen (Wittek, 2012, s.96).

I barnehagen, som er en ny kontekst for de nyankomne, så kan de tospråklige ansatte ha en større forståelse for barnet og foreldrene, og hvordan de reagerer. De har kjennskap til felles sosiokulturelle betinger som kan hjelpe de til å ha forståelse for barnet og familien, og på denne måten være en brobygger mellom samfunnene (Giæver, 2014, s. 182). Ved å være på en sosialiseringsarena, i samspill med andre, lærer barn og voksne seg de nye reglene og normene som er i barnehagen og samfunnet. Her er språket viktig for å kunne forstå og bli

forstått (Bakken, 2016, s. 52). De kan få hjelp av de tospråklige som har erfaring og kunnskap om både Norge og hjemlandet, og gjennom dette bidra til trygghet og tilhørighet. Familiene som er usikre og vil ha veiledning har da mulighet til å få informasjon på et språk de behersker godt, og dermed få en ny og større forståelse for det nye. Den tospråklige kan komme med eksempler fra hjemlandet og dra inn paralleller til den nye hverdagen, og på denne måten være en brobygger mellom kulturer (Witteck, 2012, s. 113).

Trygghet

Barn som har bakgrunn fra flukt har opplevd mange forskjellige situasjoner. Noen kan ha hatt en relativt beskyttet fluktsituasjon, mens andre kan ha vært vitne til vold og noen kan ha opplevd tap av familie på nært hold (Tvetereid, Vestad, Sævik & Fandrem, 2017, s. 25). Trygghet er et begrep som blir brukt mye i barnehagehverdagen. Trygghet er viktig for at barn skal kunne tilegne seg læring (Kibsgaard, 2018, s. 59). Det å jobbe i en pedagogisk virksomhet, som har et spesielt fokus på barn med flykning bakgrunn, handler det om å ha en kontakt mellom barn og voksne som er preget av omsorg. Omsorg kan forstås som evnen til å skape trygghet for barnet (Askland, 2013, s. 62). Sven Thyssen definerer omsorg som ”det å bry seg om og ta vare på andre menneskers beste” (Askland, 2013, s. 58). Et relasjonelt perspektiv på omsorg handler om at det er deltakere i situasjonen, og personen som omsorgen er rettet mot, må godta og akseptere at det er omsorg de får. Det vil med andre ord si at barnet må oppleve det som omsorg og akseptere den som det, for at det skal være det (Tholin, 2014, s. 219). Kari Martinsen skriver om at omsorg er noe som er grunnleggende for alle. Man har et ønske om å gi og få omsorg hos alle mennesker. Det er noe som er naturlig mellom mennesker, og kan med andre ord kalles for et universelt og allmennmenneskelig fenomen (Tholin, 2014, s. 221). Omsorg er en del av alle kulturer, og har dermed et kulturelt uttrykk. Dette betyr at vi gir omsorg på ulike måter i forhold til hvilken kultur og samfunn vi er oppvokst i (Askland, 2013, s. 55). De tospråklige assistenten kan dermed ha forskjellige måter å vise og forstå omsorg på. Det kan være å sitte og snakke rolig med barnet. Eller det kan være å lære de å kle på seg etter hva slags vær det er. Dette er med på å hjelpe barnet til å forstå den nye verden og på denne måten kan det være omsorg. Begge parter skal få bidra til å bestemme hva omsorg er, men at personalet har et spesielt ansvar for å vise omsorgen, siden de har makten. Det er en skjev maktfordeling som personalet må være bevisst, og de er ansvarlig for å vise barna omsorg (Askland, 2013, s. 59).

Man jobber mot hva som er det beste for barnet og det handler om et gjensidig samspill som er av interesse for begge parter i relasjonen (Askland, 2013, s.18). For å få til et slikt samspill er det viktig at den voksne har kunnskap om hvordan man skaper gode relasjoner med barn i forskjellige situasjoner (Askland, 2013, s.19). Barn trenger ulik kontakt, men det som er sikkert er at alle ønsker en form for kontakt og oppmerksomhet (Askland, 2013, s.20). De nyankomne barna har et behov for en kontakt som er preget av tillit og forutsigbarhet. Ved at de vet hvor de har den voksne i forhold til hvordan de vil reagere hvis det skjer noe. En annen ting som er viktig er klare regler og rutiner, som de kan forhold seg til (Jonassen, 2016).

Tilhørighet

Når et barn havner i en fluktsituasjon kommer de bort fra kjente og kjære omgivelser, og havner i en situasjon som er basert på mye usikkerhet. De reiser fra landet sitt og havner et nytt sted som er ukjent. De har vært igjennom en tid som har vært preget av usikkerhet og uforutsigbarhet (Tveitereid, Vestad, Sævik & Fandrem, 2017, s.25). Det kan dermed være krevende å føle et tap av tilhørighet til seg selv og det som er kjent, og man vil gjerne prøve å forstå og gjøre seg forstått. Ved å la barnet få tilgang til tospråklige, som deler språk med barnet, kan barnet føle seg tryggere fordi det har mulighet til å uttrykke seg. Dermed kan barnet få en større innsikt i det som skjer og får den hjelpen den behøver (Giæver, 2014, s. 165). Tilhørighet er sterkt knyttet opp mot vår identitet. Identitet handler mye om hvem man er, og den blir ofte konstruert i relasjon med andre. Den forandres over tid som vil si at identiteten ikke er noe som er fast (Gjervan, 2006, s.23). Det som ofte kan være fast er språk, kjønn og etnisk tilhørighet (Giæver, 2014, s. 32). Språket er et viktig bindeledd mellom identitet, kultur og følelser. På en avdeling hvor man har fokus på nyankomne flyktninger er det viktig å synliggjøre barnas morsmål. Ikke bare ved å ha et synlig skriftspråk, men også at det høres i hverdagen. Ved at språket er synlig så opplever barna seg selv og sin identitet som meningsfull og på denne måten utvikler de en positiv identitet (Giæver, 2014, s.32). Barna skal oppleve at deres morsmål er betydningsfullt og i en flerkulturell barnehage er det viktig at både personalet og foreldrene viser anerkjennelse ovenfor de morsmålene som finnes (Gjervan, 2006, s. 28).

Norskspråklige ansatte kan ta i bruk noen ord på morsmålet slik at barnet opplever anerkjennelse (Giæver, 2014, s.121). Anerkjennelse kan handle mye om hvordan vi ser eller hører barnet. Vi har et ønske om å forstå barnet, og dette viser vi med kropp og verbalspråk. Dette kan være med å gi barnet en ro og trygghet til å prøve å gjøre seg forstått (Askland,

2013, s. 37). Det må jobbes med mangfoldet i barnehagen, og spesielt på en avdeling hvor det er mange nasjonaliteter. Ved å synliggjøre mangfoldet som å ha bilder fra hjemlandet, ha instrumenter fra de ulike landene, bøker på flere forskjellige språk og utkleddingstøy som barna kan gjenkjenne. Alle får dermed identitetsbekreftelse når dette er synlig (Gjervan, 2006, s. 24). Dette er noe målbarnehagen er bevisst på å fremme ved å ha tospråklig personale, ha Albert Åberg på arabisk og være bevisst på å henge opp bilder som familiene lager sammen. Nyankomne må lære seg de nye reglene og kodene som er gjeldene, og på denne måten utvikler man seg som individ og endelig får en normalisert hverdag etter en lang og krevende reise (Tveitereid, Vestad, Sævik & Fandrem, 2017, s.24). For at barna skal få en tilhørighet til barnehagen og barnegruppe er det viktig at det lærer seg å leke, hvordan man oppfører seg ved bordet og å være ute er en viktig del av den norske barnehagekulturen.

Metodologisk rammeverk

Jeg kommer til å fokusere på den kvalitative metoden. Ved å bruke den kvalitative metoden har jeg vært opptatt av hva som kommer frem i forskningen og den blir ofte fremstilt i form av tekst (Bergsland & Jæger, 2014, s.66-67). Siden jeg ville finne ut hvordan tospråklige assistenter kan bidra til opplevelse av trygghet og tilhørighet for nyankomne familier, var det best å velge den kvalitative metode. Dette for å få deres syn og tanker om egne handlinger i forhold til de nyankomne. Jeg valgte å ta i bruk intervju og observasjon, som gjorde at det ble en metodetriangulering. Det er en kombinasjon av metoder for å belyse flere sider av et tema. Ved å bruke metodetriangulering kan man oppnå høyere troverdighet ved sine funn, for man ser temaet fra flere sider (Bergsland & Jæger, 2014, s.69).

Sted og deltakere

Barnehagen jeg fikk gjøre min forskning i ligger i Midt-Norge. Den ligger sentrumsnært og er en relativt ny barnehage. Det er en mangfoldig barnehage hvor det er en del minoritetsspråklige familier, hvor det er plass til ca. 120 barn. Den har fem avdelinger, hvor den ene er et tilbud for nyankomne flykninger. Her er barna på avdelingen plassert på avdeling ett til to år, før de havner i en barnehage i nærområdet deres. På avdelingen fikk jeg ha intervju med fire forskjellige informanter. De har forskjellig morsmål som er arabisk, pashto, somalisk og tigrinja. Flere av informantene kan og forstår flere språk. De har gode norskkunnskaper.

Kontakt med barnehage

Jeg tok kontakt med praksislæreren min om jeg kunne bruke avdelingen i forskningen. Dette fikk jeg lov til og vi snakket sammen om hvilke informanter jeg kunne bruke i intervjuet. Jeg utarbeidet en intervjuguide, som etter godkjenning fra veileder ble sendt til barnehagen, slik at informantene kunne se hva jeg ville fokusere på under intervjuet (Se vedlegg 1- Intervjuguide).

Metode

I denne oppgaven bruker jeg en hermeneutisk prosess. Det handler om hvordan du tolker den informasjonen du får. Når man forsker må man jobbe hermeneutisk og være bevisst sine egne oppfatninger og den informasjonen man får. Hermeneutikk er viktig for å kunne tolk språk, symboler og historiske fellesskap. Det handler om å være bevisst hva slags forestillinger, forforståelse og bruk av tolkningsredskaper, og hvordan språket legges frem. Hermeneutikk er teori om hvordan man fortolker tekst, men kan og være knyttet til modeller (Sagberg, 2014, s. 42). Vi har en horisontsammensmelting, som går ut ifra vår egen kultur og språk, og sammenligner det med personen man er i dialog med. Her vil noe av sine egne oppfatninger endres i møte med den andre og noe nytt kan oppstå imellom personene. Den andre modellen er en sirkel. Der kommer man tilbake til det kjente med en utvidet kunnskap, og man utforsker noe del for del, og samtidig ser på helheten. Her handler det mye om å analysere språk og fenomener ut ifra en kontekst, og setter de sammen i en drøfting (ibid., s. 43). Det overordnende begrepet for hermeneutikk, er fenomenologien. Det er et syn på kunnskap som handler om at informasjonene vi får. Med andre ord kan intervjuene og observasjonene jeg gjorde ha en annen mening og et annet fokus for noen andre, enn det har for meg (ibid., s. 43).

Intervju

Siden jeg ville de tospråklige assistentenes syn så var det naturlig for meg å velge intervju. Jeg valgte å ha et strukturert intervju, hvor samtalen var styrt av meg (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71). Jeg hadde et enkeltintervju med alle fire. Jeg kjente alle informantene mine fra før og grunnen til at jeg valgte dette var fordi jeg visste at vi allerede hadde en god kontakt, som gjorde at praten og atmosfæren i rommet var komfortable. Når det dukket opp utfordringer ved spørsmålene nølte de ikke med å spørre hva jeg mente, slik at jeg kunne spørre på en litt annen måte eller utdype de litt mer. Det var noen av spørsmålene som var utfordrende for flere av informanten. Når disse utfordringene oppstod måtte jeg forklare litt nærmere hva jeg mente og kom med forslag til hva det kunne være for å få informantene til å svare utfyllende. Grunnen til at de var vanskelige kan være at de var bygd opp på en vanskelig

måte eller at informantene la noe annet i betydningen av ordet i spørsmålene. Dette er noe man kan tenke over når man har ulik kompetanse på språkene, at man må være litt mer bevisst hvordan man setter opp setninger og hvilke ord man bruker. I norsk finnes det mange ord som er skrevet likt, men i ulik kontekst betyr forskjellig. Dette kalles homonym (Høigård, 2015, s.109). Dette gjorde at intervjuet var litt utfordrende. Dette er ikke noe jeg har tenkt så mye over før jeg hadde intervjuet. Selv om det oppstod utfordringer følte jeg likevel at jeg fikk mye informasjon fra informantene mine.

Etter intervjuene skrev jeg ned hva jeg syntes gikk bra og hva som var utfordrende med hvert enkelt intervju. Når jeg kom hjem startet jeg med å transkribere intervjuene. Dette var tidkrevende og utfordrende, på grunn av språket og at samtalene gikk litt utenfor spørsmålene jeg stilte.

Observasjon

Jeg valgte også å ha observasjon for å se om det informantene mine sa i intervjuene stemte. Jeg observerte en tilvenningssituasjonen av et arabisk talende barn over to dager, etter jeg hadde gjort intervjuene mine. Observasjon blir ofte brukt for å se på samhandling mellom mennesker (Bergsland & Jæger, 2014, s.73). Jeg har vært i praksis på denne avdelingen over fem uker, så jeg hadde allerede fortatt meg mange observasjoner i løpet av den perioden. Jeg hadde allerede gjort meg flere oppfatninger ovenfor hvordan de tospråklige assistentene samarbeidet med familiene og de ansatte (Postholm, 2010, s. 55). I observasjonen jeg gjorde ville jeg se på kommunikasjonen mellom mor, den arabiske assistenten og de andre ansatte på avdelingen.

Siden jeg hadde vært der i fem uker var jeg litt spent på hvordan observasjonen kom til å gå i forhold til at barna kjente meg. For å få mest mulig ut av observasjonene bestemte jeg meg for å gjøre meg mest mulig utilgjengelig for barna ved å sitte litt unna. Slik at jeg kunne fokusere på min oppgave som forsker. Jeg ville være en flue på veggen som så ting fra avstand (Postholm, 2010, s. 65). Dette var utfordrende for barna kom ofte bort, men jeg fikk tatt gode observasjoner for det. Jeg brukte observasjonsmetoden løpende protokoll slik at jeg kunne skrive ned hva som ble sagt og i hvilke setting dette var. Jeg noterte også tidspunkt for når de forskjellige hendelsene skjedde, men det var ikke alltid noe fast tidskjema jeg brukte. Jeg så an situasjonen om det var noe spennende som skjedde akkurat i det tidsrommet. Det er lurt å skrive dato og tidspunkt når de ulike hendelsene skjer for å holde rede på når observasjonene

er gjort (Postholm, 2010, s. 62). Dette gav meg et godt utgangspunkt over observasjonene jeg gjorde meg.

Analyse

Etter at jeg hadde lest igjennom intervjuene og observasjonene mine, startet jeg analysen min. Jeg hadde startet å analysen før jeg begynte å sortere dataene mine. For jeg hadde i løpet av intervjuene foretatt meg en helhetsanalyse. Jeg prøvde å skape meg en oversikt over hva hver enkelt hadde sagt og sammenlignet disse. Deretter startet jeg en delanalyse over funnen mine. Jeg tok for meg de to begrepene trygghet og tilhørighet, og ut fra dette klassifiserte jeg utsagnene fra intervjuet. Dette var relativt utfordrende, men det gav meg en fin oversikt over hva informantene mente var viktig i samarbeidet med de nyankomne familiene (Larsen, 2007, s.101). Dette gav meg et godt utgangspunkt til å starte analyse og drøftingsdelen av oppgaven.

Etiske hensyn under forskningsprosessen

Jeg valgte å gjøre forskningen min i denne barnehagen fordi jeg kjente de som arbeidet på avdelingen. Dette mener jeg gjorde slik at vi alle følte oss trygge på hverandre og kunne si i fra hvis det var noe vi lurte på. Når man foretar et intervju og observasjon trenger man samtykke fra personene som deltar. Her skal det stå hva forskningen inneholder og de må samtykke til det som står i skrivet (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010, s.37). Jeg lagde et samtykkeskjema som inneholdt hva jeg skulle gjøre, informasjon over at alt som ble sagt i intervjuet ble taushetsbelagt og at de kunne trekke seg fra forskningen når som helst uten at det skulle få konsekvenser for de (se vedlegg 2- Forespørsel om deltagelse i et intervju til bacheloroppgave).

Presentasjon av funn

I denne delen av oppgaven vil jeg legge frem mine empiriske funn. Jeg har valgt å dele det inn i to deler, *trygghet* og *tilhørighet*. Jeg drar frem hvordan de tospråklige assistentene fremstår som den trygge havnen for familiene, ved at de deler kulturelle rammer og felles språk. Det er ikke alle begrepene som blir nevnt i intervjuene, men jeg har ut ifra intervju og teori, skapt kategorier og på denne måten lagt mening i de enkelte begrepene.

Trygghet

Den ene informanten min sier *"første gangen jeg møter et barn snakker jeg tigrinja for å skape en trygghet til barnet. Når man kommuniserer på morsmålet er det lettere å kommunisere, og barnet vet at det er noen som kan forstå deg, og det vet at det kan gjøre seg forstått"*. Den andre informanten min sier, *"jeg er en veileder for barnet den første perioden det er i barnehagen, slik at det kan komme seg inn i lek og forklare hva de andre barna forventer av det"*. De to andre informantene sier de blir brukt som tolker for å forklare barna hva slags regler det er i barnehagen. Den ene sier, *"når jeg snakker arabisk så skjønner barna med en gang hva jeg mener, for de forstår hva som blir sagt"*. Assistentene blir brukt som tolk for foreldrene når beskjeder skal bli gitt og de forklarer hva barna gjør i barnehagen. Den ene informanten sier, *"siden mange av de ansatte kan språk som tigrinja, somalisk og arabisk så føler foreldrene seg ekstra trygge. Barn og foreldre er også glade for her er det noen med samme kultur og språk"*. Alle informantene sier foreldre og barn må lære hva barnehage er. Det er stor forskjell fra hjemlandet og her. Det er derfor viktig med informasjon mange ganger, og det gjelder å være tålmodig siden de starter helt fra start og ikke kan alle normer og regler for det norske samfunnet. *"Vi blir og brukt til å forklare for de andre ansatte hvorfor foreldrene gjør som de gjør, og her kan vi forklare grunner til hvorfor"*.

Tilhørighet

Den ene informanten sier at hun forstår mer skikk og bruk her i Norge enn de som nettopp har kommet hit. *"Jeg kan forklare på morsmålet mitt hvorfor det er slik og foreldrene forstår mer"*. Den andre informanten min sier at *det er veldig lett å miste balansen med barna slik at de blir avhengig av meg. Det skjer veldig fort og grunnen til dette er språk"*. Observasjonene jeg gjorde viste at den arabiske assistenten og den arabisk talende moren bruker arabisk i kommunikasjonen. Mor spurte om noe hun lurte på angående en mail og den arabiske assistenten videreformidlet dette til den ene barnehagelæreren som sa hun kunne hjelpe far med det. Videre i observasjonen er mor sammen med en norsktalende ansatt, og de sitter ved

matbordet. Den ansatte holder en melk og en vann i hver sin hand og sier på arabisk, ”*kalib eller moi*”, og viser til melk og vann. Mor svarer ”*kalib*”. Barnet var opptatt med å spise maten som var foran han.

Analyse og drøfting av funn

I denne delen tar jeg utgangspunkt fra mine funn og drøfter dette i lys av relevant teori. Alle navn som blir brukt i denne oppgaven er fiktive. Informantene mine representerer de fleste språkene som er i barne- og foreldregruppen.

Trygghet

Jeg spurte Amina hva hun gjør i møte med barn som er nye i barnehagen, hvor hun svarer: ”*Når barnet kommer til barnehagen. Det er stor forskjell fra hjemlandet og her i Norge. Hvis barnet først er redd så vil jeg sitte rolig med barnet. Sitte ved bordet når det spiser og snakke rolig med det*”. Amina ser an situasjonen barnet er i og er oppmerksom den redselen barnet kan ha når det starter i barnehagen. Hun ser dette og tilnærme seg barnet på en omsorgsfull måte. Omsorg handler om å bry seg om andre, og omsorg kan forstås som evnen til å skape trygghet (Askland, 2013, s. 62). Amina har det spesielle fokuset om at relasjonen mellom barn og voksen er preget av omsorg (ibid.). Når det oppstår reaksjoner fra barnet er det viktig at barnet vet hva slags reaksjoner det vil få fra den voksne. Det er tydelig at Amina er opptatt av å se barnet og snakke med det på et språk det forstår. For videre sier hun, ”*Jeg ser hva barnet vil. Om det vil synge eller lese bok. Jeg vil ikke ha barnet redd. Jeg vil ikke bare sitte og se hva barna holder på med i barnehagen, men jeg vil snakke med barna og ha kontakt med de.*” Hun viser her at hun er opptatt av å være tilstede for barna, og være en stabil voksen som viser interesse for det barna søker. Barn er avhengige av fysisk og psykisk nærhet fra de voksne (ibid., s. 63). Det handler mye om den kunnskapen de voksne har om hvordan man etablerer gode relasjoner med barna og at barn har behov for forskjellig kontakt (ibid., s. 19-20). Det at hun snakker med barna på et språk de forstår kan skape en trygghet. De nyankomne barna har startet i barnehagen og har ikke kompetanse innen norsk så det norskspråklige personalet kommer til kort her. Amina kan forklare og snakke med barnet om hva som ”*skjer rundt det*”, og det kan bidra til at barnet får en større forståelse og trygghet rundt den nye hverdagen. Ved at den tospråklige snakker på et språk barnet kan, og som er kjent for det, kan det bidra til at det får en større forståelse for det nye språket. De kan lære seg nye ord på norsk og få forståelse for innholdet i setningene. Det å starte med noe trygt og kjent kan bidra til at overgangen til norsktilegnelsen blir lettere (Giæver, 2014, s.165). Habiba

sier også at hun kan være en brobygger mellom språk, men og mellom kulturer. *”Hvis et barn ikke skjønner eller er sjenert, og trenger hjelp til å finne de norske ordene kan de voksne være til hjelp ved å først finne det på morsmålet. For å så hjelpe barnet, ved å oversette til de ansatte om hva barnet vil ha”*. Det er med andre ord av stor betydning at Amina og Habiba bruker morsmålet sitt med de hun deler morsmål med, for da får de informasjon på et språk de forstår og kan tilnærme seg det nye språket med den kompetansen de allerede har. Dette gjør så barnet får flere knagger å henge språket på slik at det utvikles. Ved å ta i bruk morsmålet bidrar dette til at hun styrker og utvikler morsmålet til barna, og med dette blir den kulturelle identiteten til barna styrket (Husby & Kibsgaard, 2014, s.24). Barnet får en bekreftelse av at språket og den kulturelle bakgrunn er viktig. Ikke bare hjemme, men i barnehagen. Det er viktig at dette synliggjøres for barna (Gjervan, 2006, s. 26).

Innføringstilbudet

På innføringstilbudet er det ingen norskspråklige barn, som gjør at flyktning barna ikke har noen norskspråklige barn å strekke seg etter eller å lære norsk av. Siden det er en barnehage med andre avdelinger hvor det er norskspråklige barn, så finnes det muligheter for å arbeide på tvers av avdelingene slik at de nyankomne får lekt med jevnaldrende og lært av de. I utetiden får de mulighet til å være med de andre barna, men hvor mye de leker med hverandre er usikkert. Det er ikke noe som kommer frem i funnene mine. Det er ikke gitt, at selv om barna er ute sammen, at de kommer til å leke sammen. Grunnen til dette kan være at de ikke snakker samme språk, men også at de ikke deler den samme forståelsen for lek. Det vil med andre ord si at det kan være en god ide å leke på tvers av avdelinger slik at de får erfaring med de norskspråklige, som kan være et godt hjelpemiddel å ta med seg når de får en ny plass i en annen barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2010, s. 106). Kunnskapsdepartementet (2010, s. 106) skriver at det kan være negativt for barn å ikke ha noen norskspråklige forbilder som kan hjelpe de å utvikle sin språklig kompetanse. Dette fordi de ikke har noen å strekke seg etter eller å leke med som kan være språkmodeller for de. Ved å ha en tospråklig assistent, som har kompetanse på begge språk, kan de hjelpe barnet med å oversette slik at barnet forstår det som skjer (Giæver, 2014, s. 165). For at de barna som ikke deler morsmål skal kunne kommunisere må de snakke norsk. Det at avdelingen ikke har noen andre norskspråklige barn kan føre til at de som ikke deler morsmål, snakker norsk sammen. De kan føle det er mindre å skummelt å bruke et språk de ikke har så mye kompetanse i, og på denne måten får brukt og utviklet det. Trenger de hjelp til å finne ord kan de spørre om hjelp hvis det er nødvendig (Kunnskapsdepartementet, 2010, s. 106).

Avdelingen bærer preg av at det er en flerkulturell avdeling. Det er flagg fra alle land som er representert i barne- og personalgruppa. De har bøker på flere morsmål og gjenstander fra ulike steder i verden. Barna får med andre ord være omgitt av kjente elementer som språk, mat og bilder (Gjervan, Andersen & Bleka, 201, s. 152). Dette er elementer som bidrar til at barna får en identitetsbekreftelse over den de er og det de har med seg er av verdi for andre. Det er viktige deler av barnas liv og en viktig del av livet deres. Dette er med på å skape en trygghet for barna (Gjervan, Andersen & Bleka, 201, s. 141).

Foreldresamarbeid

Jeg spurte informantene mine om hva slags betydning det kan ha for de barna og foreldrene de deler språk og kultur, at de jobber her? Da fikk jeg svar fra samtlige at de er av stor betydning for foreldrene. Maklane poengterer at det er ofte store forskjeller fra hjemlandet og Norge. *"I Norge trenger man klær og spesielle klær som ull. Foreldrene vet ikke, og jeg må forklare og snakke med de. Jeg hjelper de også til å forstå hva barnehage er og hva vi gjør i løpet av dagen"*. Hun har forståelse for at foreldrene ikke har like mye kunnskap om det nye landet slik som hun har. Hun vet at det er viktig med informasjon slik at foreldrene får kunnskap om hva som er lurt å tenke på når de skal kle på barna sine. Det kan være en trygghet for foreldrene å vite at i barnehagen er det noen med samme kultur og språk som de, som kan forklare til de på et språk de forstår. Det tospråklige personalet har et godt utgangspunkt til å forstå og kommunisere med de familiene som de deler språk og kultur med. Giæver (2014, s. 182), skriver om det å ha et *innsideperspektiv* og et *utsideperspektiv*. De tospråklige har en mulighet til å forstå foreldrenes oppfatninger og handlinger fra innsiden fordi de kommer fra det samme landet. Her har det tospråklige personalet et innsideperspektiv. Selv om det norskspråklige personalet er opptatt av språklig og kulturelt mangfold så betyr ikke dette at man har personlig erfaringer med de utfordringene som er ved å flykte fra et land. De norskspråklige har med andre ord et utsideperspektiv. Dette betyr at de tospråklige er av stor betydning for å forklare til de andre ansatte om hvorfor foreldrene gjør som de gjør, som Nadia forteller, *"Vi forklarer ofte til pedagogene hvorfor foreldrene gjør som de gjør. Hvis det er noe foreldrene sier eller gjør så kan jeg forklare at de gjør det sånn hjemme. Vi kan snakke om det er feil eller ikke, og diskutere og drøfte det"*. Her viser hun at de tospråklige har en innsikt i foreldrenes liv, som de kan videreformidle til de etnisk norske. Slik får de en større forståelse om hvorfor foreldrene handler som de gjør. Dette er med på å

gjøre så foreldrene opplever en trygghet over at deres forståelse og grunnlag kan komme til syne, og gjennom dette hjelpe til å forstå det nye.

Jeg spurte informantene mine om hvor viktig de tror dette tilbudet er, Maklane svarer:

”I andre barnehager kan de ikke språket og det er ikke alle steder man kan få inn tolk hver gang, det er umulig. Men her så kan de ansatte mange språk. Arabisk, tigrinja, somalisk og fransk. Så foreldrene føler seg mye tryggere, tror jeg”. Foreldrene vet at ved denne avdelingen er det andre med samme språk som de, slik at de ikke trenger å bruke mye krefter på å prøve å gjøre seg forstått på et språk de ikke har mye kompetanse i enda. Det at de tospråklige er lett tilgjengelig og kan gi svar med en gang skaper en stor trygghet for foreldrene. I observasjonen jeg gjorde snakket den arabisk talende moren og Amina sammen på arabisk. De virket veldig trygge på hverandre og det så ut som de kjente hverandre godt, og moren brukte Amina aktivt hvis det var noe hun lurte på. Dette viser at de tospråklige assistentene har en viktig oppgave i foreldresamarbeidet (Becher, 2009, s. 71). Det drar meg til spørsmålet, kan dette tilbudet, hvor foreldrene har god tilgang på tospråklig assistenter med samme morsmål, gjøre så foreldrene ikke eksponerer seg nok for norsk og at det tar lengre tid for å de å lære seg norsk? Tenker foreldrene at det ikke er så farlig å lære seg norsk siden de kan gjøre seg forstått der de er nå? Det kan variere hva slags innstilling foreldrene har til det å lære seg norsk (Giæver, 2014, s. 172). Jeg tenker det er viktig med informasjon til foreldrene og at de er klar over at dette tilbudet varer i et år, så det er lurt av de å lære seg norsk når de har gode muligheter til å få hjelp fra andre de deler morsmål med. De tospråklige kan velge å bare snakke norsk, men jeg tenker at det vil skape en avstand mellom foreldre og de ansatte, og da blir litt av meningen med denne avdelingen borte, som er å skape et godt samarbeid med foreldrene, i trygge omgivelser.

Avdelingen har ikke bare i oppgave å integrere familiene i barnehagehverdagen, men er også til stor nytte i å hjelpe foreldrene til å svare på eposter og beskjeder de får fra andre instanser som politiet, fakturaer de får og informasjon fra skolen. Dette viser at de som jobber på avdelingen må yte en ekstra service til foreldrene som kanskje ikke er helt vanlig andre steder. Amina sier i intervjuet, *”Når de flytter til en annen barnehage så har flere sagt til meg at det er vanskelig for de. De liker systemet her og det er mange som synes det er store forskjeller”*. Det kan virke som at foreldrene synes den ekstra innsatsen personalet gjør er av stor betydning, hvor personalet er opptatt av å hjelpe og legge til rette for de nyankomne. Når de kommer til en ny barnehage kan det bli en stor overgang for familiene hvor de i større grad

må greie seg selv. Det at de har fått mye hjelp på avdelingen kan gjøre så de blir bedre rustet til å starte i en ny barnehage. En annen ting Nadia forteller er at de har en viktig rolle i å gi muntlige beskjeder til foreldre om planleggingsdager, ferier osv. Hun sier det er viktig at hun gir muntlig beskjeder og at de må komme ofte. Foreldrene leser ikke lappene som henger oppe. Nadia forteller og at det er viktig med informasjon og gjentakelse. ”*Det er viktig å være tålmodige for de har et annet system hjemmefra. De er på en måte helt blank også kommer de hit og må lære ting på nytt*”. De som jobber på avdelingen er klar over dette og spesielt bevisst det. Ved å være en del av barnehagen som en sosialiseringsarena bidrar dette til at familiene lærer seg de nye normene og reglene i samspill med de andre (Witteck, 2012, s. 53). De tilegner seg det nye i sitt eget tempo og dette bidrar til en trygghet. Her er de ikke alene om å være nye, og ved å være en del av det sosiale liv i barnehagen bidrar til at de tilegner seg ny kunnskap om det nye samfunnet (Bakken, 2016, s.52).

Tilhørighet

En viktig del av å føle tilhørighet til noe, er å få en identitetsbekreftelse over at den du er og det du kan, er betydningsfullt og av verdi for andre rundt deg (Giæver, 2014, s. 32). For at barna skal få den anerkjennelsen, slik at de utvikler sin identitet og får den bekreftet, er det viktig at det vises anerkjennelse over morsmålene som er representert. Anerkjennelse handler om hvordan man ser og hører, og mottar barns uttrykk (Askland, 2013, s. 37). Avdelingen viser tydelig anerkjennelse ovenfor de nyankomne familiene ved at de har tospråklig personal som jobber på avdelingen. De tospråklige assistentene er en viktig del av de spontane og planlagte aktivitetene som er på avdelingen. Morsmålene blir aktivt brukt i kommunikasjonen med barn og foreldre. Dette skaper en tilhørighet mellom personal og familiene. Ved å ha tospråklig personal er dette med på å bidra til at språkene og kulturene som er representert i barnegruppe også er representert i personalgruppa. Barna har noe kjent å forholde seg til, som språk og lukter. Dette er med på å vise anerkjennelse (Gjervan, Andersen & Bleka, 2014, s.68). Ved å ha kjente elementer rundt seg bidrar dette til en tilhørighet for barn og voksne (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.127) Amina sier i intervjuet:

Barn og foreldre er glade, for her er det noen med samme kultur og språk. Når de flytter til en ny barnehage er det veldig vanskelig for de. Der deler de ikke språk med de ansatte og de kan ikke bare spørre om ting de lurer på. Det er veldig vanskelig å snakke med folk som ikke deler språk med deg. Man vil snakke med de man deler språk med, for man vet man kan forstå hverandre.

Det er tydelig at de tospråklige mener at de har en viktig oppgave i å bistå barn og foreldre. De skjønner bekymringene foreldrene kan ha, og ønsket om å gjøre seg forstått på et helt nytt sted. Det er mye som skal læres og da er det godt å ha noen rundt seg som du kan støtte deg på, du deler språk med og føler en tilhørighet til.

Anerkjennelse av språk

Måter å vise anerkjennelse ovenfor familiene på kan være ved at de som ikke deler morsmål med familiene kan lære seg noen småord de kan bruke i kommunikasjonen med barn og voksne. Dette kommer frem i observasjonen jeg gjorde. *”Mor og barn sitter ved spisebordet. Barnehagelæreren spør om noe på arabisk. Kalib eller moi sier hun. Hun viser til melk og vann som hun holder i hver sin hand”*. Hun har tilegnet seg noen ord som hun bruker i kommunikasjonen med mor. Hun viser på denne måten at hun vil gjøre seg forstått og viser at morsmålet er av betydning for hun. Hun er interessert i morsmålet og på denne måten viser hun anerkjennelser ovenfor mor og barn, over at morsmålet er viktig for hun (Sand, 2016, s. 142). Det at hun bruker noen ord i kommunikasjonen med mor kan også være med å bidra til at de får en tilhørighet til hverandre. De deler noe som er likt mellom de som skaper en tilhørighet og et samhold (Gjervan, 2006, s. 10). Da jeg var i praksis var bruken av morsmål noe jeg observerte daglig. Alle ansatte kunne noen ord på morsmålene som var representert, og de ble flittig brukt. Selv lærte jeg noen ord som gjorde at kommunikasjonen med barna ble lettere. Det er viktig å synliggjøre språk slik at barn og voksne får vite at morsmålet deres er betydningsfulle, og på denne måten vises det respekt ovenfor familiene. Dette er med på å skape en tilhørighet til barnehagen og de ansatte (Gjervan, 2006, s. 28). Ved at ansatte lærer seg noen ord viser dette til foreldrene at språket er viktig for alle på avdelingen, og ikke bare ved at de har et tospråklig personal. Det handler om å vise foreldrene at deres ressurser er viktige og at vi tar de på alvor og vil ta i bruk deres kompetanse i barnehagen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.128). Rammeplanen for barnehagen (2017, s. 30) sier at den skal vise at det språklige mangfoldet er en berikelse for barnegruppen, og støtte de flerspråklige barna i å bruke sitt morsmål. Ved å aktivt bruke språkene i hverdagen med barn og voksne, er dette med på å bygge opp under det rammeplanen sier.

Gjenkjennelse

For at barna skal oppleve identitetsutvikling og tilhørighet til barnehagen, handler det mye om hva slags erfaringer og kunnskaper barna har med språket, kulturen eller religionen. Det kan være sangene som brukes i barnehagen blir brukt sunget på flere språk, mat som blir lagd kommer fra flere forskjellige land og at gjenstandene i barnehagen gjenspeiler landene barna

kommer fra (Gjervan, 2006, s. 29). En måte å vise barna dette mangfoldet på kan være å lese bøker som er oversatt til morsmålet.

En av informantene fortalte om en fortelling, en bok, som er skrevet på arabisk. Hun pleide å lese den til de arabiske barna, og de ble kjempeglad. Jeg spurte henne om hun kunne lese arabisk ettersom hun har somalisk som morsmål. ”Ja, littegrann” svarte hun. Boka heter Albert Åberg, på arabisk heter den burhan. Hun fortalte at de barna med arabisk som morsmål er veldig glad i den boka og hver gang hun tok den fram sa barna ”lese, lese boka”. ”*De leser den ofte med den arabiske assistenten, men noen ganger spør de meg om jeg kan lese den*”. Barna kan føle en tilhørighet til boka, eller ved at hun bruker morsmålet til å lese på. Det er ikke sikkert barna får oppleve å bli lest for på morsmålet, som gjør at de har et ekstra ønske om å bli lest for. Berit Bae er en fremtredende teoretiker innenfor anerkjennelsesbegrepet og hun viser til trange og romslige samspillmønstre. I dette eksempelet viser informant min at hun tar i bruk det romslig samspillmønster. Det handler om at den voksne ser hva barnet vil og støtter opp barnet sine ønsker. Barnet får dermed forholdt seg til sine egne opplevelser, tanker, og seg selv ved at den voksne viser oppmerksomhet og er villig til å lytte til det barnet vil (Åmot & Skoglund, 2012, s.25). Noe hun gjør her, ved at hun bruker et språk hun ikke kan så godt, men allikevel velger hun å gjøre seg sårbar og gir barna flere erfaringer med språket.

Det er viktig at barn får gjenkjennelse og bekreftelse på identiteten sin igjennom litteratur som er i barnehagen. Dette er med på å gi barna en tilhørighet og anerkjennelse over den de er i barnehagens innhold (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 154). Det er en myte at barn tilegner seg språk og kultur bare de går i barnehage. I artikkelen *Lær meg norsk - Minoritetsspråklige barnehagebarn*, kommer dette frem. Her blir Soon overlatt til en slik tilfeldighet, inntil en vikar kommer inn og har fokuset på å eksponere Soon for språket. Dette gjør at hun får en språklig fremgang på kort tid (Wagner, 2017). Dette er noe å tenke over som ansatt i barnehagen, språk kommer ikke av seg selv og det er viktig at barna får ta del i det sosiale samspillet, med både barn og voksne for å tilegne seg språket. Informanten min leser for barna på arabisk og dette gir barna flere erfaringer med det arabiske språket, som de kan overføre til det norske språket (Høigård, 2015, s. 209).

I intervjuene kommer det frem at informantene er opptatt av å være tilstede for barna, veilede og forklare hva man gjør i barnehagen, og hvordan de kan hjelpe barna inn i lek. Barna får erfaringer med språket, både norsk og morsmål, i mange sammenhenger i løpet av

barnehagehverdagen. Dette er med på å eksponere barna for språk som igjen gir de mulighet til å tilegne seg det i en naturlig setting. Andrespråkforskeren Stephen Krashen har en teori på dette om at barn lærer seg best språk i naturlige settinger som er av mening for de, og når de er delaktige i det som skjer (Cejka, 2016, s.73). Språktilegnelsen er ikke noe som skjer av seg selv. Ved at de voksne er språkmodeller, som er til stede i barnas lek, og legger til rette for mange samhandlingsstunder, får barna mange erfaringer med språket (Cejka, 2016, s.85).

Det at informanten leser for de arabiske barna kan være med å bidra til at de barna som blir ekstra knyttet til personalet får litt avlastning. I intervjuet med Nadia sier hun at det er fort gjort at barna blir ekstra knyttet til deg. Hun sier at det skjer fort, og grunnen til dette er språk. *"jeg hadde et barn som jeg delte språk med. Jeg prøvde å ikke få barnet til å bli avhengig av meg. Jeg merket det ikke selv, men de rundt meg sa at barnet hadde blitt det. Grunnen til dette er språk"*. Informanten tar her tak i det at barna blir ekstra knyttet til de de deler språk med. Språket er sterkt knyttet mot identitet, kultur og følelser (Gjervan, 2006, s. 26). Har det, at barn og voksne som deler språk og kultur, noe å si for om at barna blir ekstra knyttet til de tospråklige? Det er som jeg skriver om tidligere at de tospråklige er en trygg havn. Barna vet at de kan forstå og bli forstått hvis de er i nærheten av de og spør om noe på morsmålet. Den ene informantene sier at, *"man vil snakke med de man deler språk med for da vet man at man kan forstå hverandre"*. Kanskje det er dette som gjør at barna trekker seg mot de som de deler språk med? Hvis man ser på det i forhold til akkulturasjonsperspektivet, så er språket det som skaper en tilhørighet til de som deler språk med hverandre. Det er det kjente og kanskje er det dette som skaper det spesielle båndet. Det som er felles skaper en tilhørighet og en tilknytning til hverandre.

Avslutning

Jeg startet oppgaven med å begrunne hvorfor jeg valgte dette temaet. Jeg ville finne ut av hva de tospråklige assistenten mener er viktig i deres arbeid for å hjelpe de nyankomne familiene inn i det nye samfunnet. Det virker som at tilskuddsordningen baserer seg mer og mer på å ta i bruk norskspråklige personer og språkmateriell for å høyne barnas språkkompetanse. Dette er med på å bidra til at det blir tatt i bruk færre tospråklige assistenter. Jeg valgte å ha intervju med tospråklige assistenter for å høre hva de mener er viktig å tenke på i møte med nyankomne familier. Med dette utgangspunktet utarbeidet jeg problemstillingen, *”På hvilke måter kan tospråklige assistenter bidra til opplevelse av trygghet og tilhørighet for nyankomne familier på en innføringsavdeling?”*.

Å etablere en trygghet for noen er preget av å kunne vise omsorg. Når et barn får omsorg, og føler seg trygg har den en større mulighet til å tilegne seg læring. Spesielt på et nytt sted er dette viktig. Omsorgsbegrepet er et kulturelt uttrykk og en del av alle kulturer. Vi er dermed bærer av forskjellig kulturelle uttrykk, og hvordan vi gir omsorg er forskjellig fra person til person. Det som er viktig å tenke på i barnehagen er at de voksne er ansvarlig for å vise omsorg til barna. Nyankomne flyktningfamilier går gjennom store endringer i livet når de havner i en fluktsituasjon. Å føle tilhørighet i et ukjent land, og at de kan snakke på et språk de forstår, kan bidra til å barn og foreldre tilegner seg nye normer og regler på kortere tid. Da trenger de bare å konsentrere seg om en ting som er nytt. I stedet for at man skal lære seg språket og normene samtidig. Å ha tilhørighet til noe, er sterkt knyttet opp mot vår identitet. Identiteten handler mye om hvem man er og språket er et viktig bindeledd mellom identitet, kultur og følelser. Det er viktig å fremme morsmål til de barna som er på avdelingen slik at de føler seg anerkjent med den bakgrunnen de har.

I analysen kommer det frem at den største utfordringen, i forhold til å tilegne seg en ny kultur, et nytt språk og tilegnelse av nye vaner og regler, ligger hos foreldrene. De tospråklige assistenten sitter her på en særegen kompetanse, et innsideperspektiv, som handler om at de har et sett med personlige kunnskaper og erfaringer fra området, som de kan bruke i samarbeidet. De har selv vært nye i landet og vet mye av det familiene går gjennom. Bruken av morsmålet i kommunikasjonen med barn og foreldre var noe de poengterte som viktig. For barna som går i barnehagen er de tospråklige assistentene til stor nytte. De kan forklare barna hva som foregår i barnehagen, hva som skjer og hvorfor vi gjør som vi gjør. Bruker de morsmålet er dette lettere for barna å forstå. De tospråklige er til hjelp for foreldre og barn.

Dette er med på å gi foreldrene og barna en myk start på det nye samfunnet de skal bli en del av. Ved å bruke morsmål som en aktivt del av hverdagen mellom barn og voksne får de en tilhørighet, og dette er med på utvikle identitetsutviklingen til barna. Barna får mulighet til å bli en del av det sosiale samspeillet ved å få hjelp av en brobygger mellom språk og kultur.

Ved å skrive denne oppgaven føler jeg at jeg bare har rørt overflaten. Det er mange andre viktige elementer å tenke på når man undersøker et tema. Dette kan være religion, oppdragelse og våre verdier og holdninger. Jeg synes det er synd at tospråklige assistenter blir mindre og mindre brukt. De har masse erfaring og kompetanse som de sitter med som er gull verdt i barnehagen. Det handler ikke bare om lære barna språk, men at de har et annet perspektiv på ting. De kan være en brobygger mellom kulturer, og skape en større forståelse for begge parter ved å forklare hvorfor ting blir gjort som det blir gjort. Man kan tenke seg at det å føle en kulturell og språklig tilhørighet til personal og barnehage, bidrar til trygghet for de nyankomne familiene.

Litteraturliste

- Askland, L. (2013). *Kontakt med barn. En innføring i barnehagelærerens arbeid på grunnlag av observasjon. 2. Utgave.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bakken, Y. (2016). Kræsjkurs i flerkulturell kompetanse- bra å vite for et godt samarbeid mellom barnehage og skole. I Y. Bakken & V. Solbue (red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* (s. 49-68). Bergen: Fagbokforlaget.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2013). *En helhetlig integreringspolitikk. Meld. St. 6.* Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. Hentet fra URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-6-20122013/id705945/sec1>
- Becher, A. A. (2009). *Flerstemmig mangfold: Samarbeid med minoritetsforeldre.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Cejka, D. (2016). Hvordan lærer barn språk? Og hvordan kan vi best støtte dem i det?. I Y. Bakken & V. Solbue (red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* (s.71-85). Bergen: Fagbokforlaget.
- Giæver, K. (2014). *Inkluderende språkfelleskap i barnehagen.* Bergen: Fagforlaget.
- Gjervan, M. (red.) (2006). *Temaheftet for språklig og kulturelt mangfold.* Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Gjervan, M., Andersen, C. E., & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturell arbeid i barnehagen.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Husby, O., & Kibsgaard, S.(2014). *Norsk som andrespråk. Barnehage og barnetrinn.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Høigård, A. (2015). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig. 3. Utgave.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Kristoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode.* Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Jonassen, T. (publisert 28.01.2016). *Slik ivaretar du flyktningbarna i barnehagen.* Henter fra URL: <https://www.barnehage.no/artikler/slik-ivaretar-du-flyktningbarna-i-barnehagen/428705>
- Justis- og beredskapsdepartementet(sist oppdatert 11.05.2016). *Introduksjonsprogram.* Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra URL: <https://www.regjeringen.no/no/tema/innvandring/innsikt/Verkemiddel-i-integreringsarbeidet/introduksjonsprogram/id2343472/>

- Justis- og politidepartementet. (2011). *I velferdsstatens venterom. Mottakstilbudet for asylsøkere*. (NOU 2011:10). Oslo: Justis- og politidepartementet. Henter fra URL: <https://www.regjeringen.no/contentassets/78ca1005cf834de8961f06357c91aa92/no/pdfs/nou201120110010000dddpdfs.pdf>
- Kibsgaard, S., & Kanstad, M. (2015). Andrespråklig, lek og inkludering. I S. Kibsgaard, & M. Kanstad(red.), *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv*. (s. 11-s.17). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kibsgaard, S. (2018). Språklige læringsprosesser i barnehagen. I S. Kibsgaard(red.), *Veier til språk. I barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2010). *Mangfold og mestring*. (NOU 2010: 7). Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra URL: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2010-7/id606151/sec1>
- Larsen, A. K. (2007). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Larsen, A. K., & Slåtten, M. V. (2015). *En bok om oppvekst. Samfunnsfag for barnehagelærere. 4.utgave*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lauritsen, K. (2012). Små barn i asylmottak. I M. Valenta og B. Berg (red.), *Asylsøker. I velferdsstatens venterom*. (s.167- s. 179). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lauritsen, K. (2015). Dei minste barna i asylmottak. I B. Berg & K. R. Tronstad (red.), *Levekår for barn i asylsøkerfasen*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon. Mobilitet og tilhørighet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NAFO. (2018). *Familielæring*. Hentet fra URL: <http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/10/Familiel%C3%A6ring-m-bilde.pdf>
- NAFO. (lastet ned 23.mars, 2018). *Innføringsbarnehagen, Johannes*. Oslo. Hentet fra URL <http://nafo.hioa.no/barnehage/nettverk/fokusvirksomheter/innforingsbarnehagen-johannes/>
- Sand, S. (2016). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplanske Bokforlag.
- Sagberg, S. (2014). Vitenskapsteori for bachelorstudenter. I M. D. Bergsland, & H. Jæger, (red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (s.25- s.49). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Skoug, T. (2008). Tospråklig assistanse i barnehagen: En ordning på vei ut? I A. Næss & T. Egan (Red.), *Vandringer i ordenes landskap: Et festskrift til Lars Anders Kulbrandstad på 60-årsdagen* (s. 134-151). Vallset: Oplandske bokforlag.
- Postholm, M.B. (2010). *Kvalitativ metode*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Rammeplanen for barnehagen. Innhold og oppgaver. (2017). Oslo: Pedlex.
- Tholin, K. R. (2014). Det betydningsfulle omsorgen. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli (red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis.* (s.219-233). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tveitereid, K., Vestad, L., Sævik, S. & Fandrem, H. (2017). *Flyktningkompetent barnehage.* Oslo: Pedlex.
- Utlendingsdirektoratet. (26.10.2016). *Nye krav for de som skal søke om norsk statsborgerskap.* Oslo: Utlendingsdirektoratet. Hentet fra URL: <https://www.udi.no/viktige-meldinger/nye-krav-for-de-som-skal-soke-om-norsk-statsborgerskap/>
- Østby, L. (2015). *Flyktninger i Norge.* Hentet fra URL: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/flyktninger-i-norge>
- Wagner, Å.K,H. (2017). *Lær meg norsk - Minoritetsspråklige barnehagebarn.* Hentet fra <https://lesesenteret.uis.no/article.php?articleID=85573&categoryID=13884>
- Witteck, L. (2012). *Læring i og mellom mennesker - en innføring i sosiokulturelle perspektiver.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Åmot, I., & Skoglund, R. I. (2012). Anerkjennelsens kompleksitet i pedagogiske institusjoner. I R. I. Skoglund og I. Åmot (red.), *Anerkjennelsens kompleksitet i barnehage og skole.* (s.17-37). Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Du kan flere språk. Hvilke? Når bruker du språkene dine i hverdagen?
2. Hva gjør du i møte med barn som er nye i barnehagen? Hva er din rolle?
3. Hvorfor er det bra at noen av dere voksne kan samme språk som barna?
4. Hvordan bruker du morsmålet i hverdagen? (sang, rim og regler, ved maten, fortellinger)
5. Hvordan kan du hjelpe barna å forstå barnehagekulturen i Norge?
6. Hva slags betydning kan det ha for de barna og foreldrene du deler språk og kultur med, at du jobber her?
7. Hva tror du viktigheten av et innføringstilbud som dette er?

Vedlegg 2: Forespørsel om deltagelse i et intervju til bacheloroppgave

Navn:

Adresse:

Jeg skal skrive en bacheloroppgave om tospråklig assistenter og hvilke rolle de har på et innføringstilbud. Jeg vil ha deres meninger og opplevelser om dette tilbudet for å gi meg et større forståelse av hvor viktig dette er.

Jeg vil gjerne ta lydopptak under samtalen for dette vil hjelpe meg i analysedelen av oppgaven. Alt som blir sagt her kommer til å bli transkribert og anonymisert.

Datamaterialet kommer til å bli slettet innen 1. Mai, og det er bare jeg og veilederne mine som har tilgang til informasjonen.

Oppgaven skal være ferdig 3. Mai. Det er frivillig å delta og du kan trekke deg som informant hvis du måtte ønske det.

Mine veiledere er:

Kris Kalkman, kris.kalkman@dmmh.no

Therese Marie Ignacio Bjørnaas, tmib@dmmh.no

Har du noen andre spørsmål så ta kontakt med meg!

Med vennlig hilsen

Anna Slålien Thoen

.....

.....

Jeg samtykker i å delta i denne bacheloroppgaven som informant

.....

.....

Sted/ dato